

להראות עובת

עיונים וביאורים בפרשת השבוע

גליון תשכז
ערש"ק פרשת צו

המקור לדיני תודה ע"ד הפשט

מאיפה מדליקים את אש התורה?

קיום המצוות - חיבור עם הבורא

הקדשת מחשבה על חינוך הילדים



כיון שאנו כבר נמצאים בימים השמחים, ועל פי לשון הזהר (יתרו עה, ע"ב) שמעשירי באב "עשו אתאבד ולא אשתכח" [= עשו אובד ולא נמצא], כך ילכו לאיבוד ולא ימצאו גם כל ההעלמות והפיתויים הבאים מצד עשו, שאז יקוים "בכל לבבך"⁶, בלבב שלם, בשתי ב', "עבדו את ה' בשמחה"⁷.

(תרגום מאגרות קודש ח"ט ע' רמב-ג)

פתח דבר

בעזרהי"ת.

לקראת שבת קודש פרשת צו, הננו מתכבדים להגיש לקהל שנאמרו, ולומדי, את קונטרס 'לקראת שבת' (גליון תשכז), והוא אוצר בלום בעניני הפרשה מתוך רבבות חידושים וביאורים שבתורת נשיא ישראל ומנהיגו, כ"ק אדמו"ר מליובאוויטש זצוקלה"ה נבג"מ זי"ע.

וזאת למודעי, שבדרך כלל לא הובאו הביאורים כפי שנאמרו, ואף עובדו מחדש ונערכו ע"י חבר מערכת, ולפעמים בעת העיבוד הושמט ריבוי השקו"ט בפרטי הענינים והרחבתם עם המקורות כפי שהם מופיעים במקורם [ובפרט במדור "חידושי פוגיות", שמופיעים כאן רק עיקרי הדברים], ויש להיפך, אשר הביאורים נאמרו בקיצור וכאן הורחבו ונתבארו יותר ע"פ המבואר במקומות אחרים בתורת רבינו. ופשוט שמעומק המושג וקוצר דעת העורכים יתכן שימצאו טעויות וכיו"ב, והם על אחריות המערכת בלבד, ושגיאות מי יבין.

ועל כן פשוט שמי שבידו הערה או שמתקשה בהבנת הביאורים, מוטב שיעיין במקורי הדברים (כפי שנסמנו על-אתר או בתוכן הענינים), וימצא טוב, ויוכל לעמוד בעצמו על אמיתת הדברים.



ויה"ר שנוכה לקיום היעוד "כי מלאה הארץ דעה את ה'", ונוכה לשמוע תורה חדשה, תורה חדשה מאתי תצא, במהרה בימינו ותיכף ומיד ממש.

בברכת שבתא טבא,
מכון אור החסידות

6 דברים ו, ה.

7 תהלים ק, ב.

יש להודות להשם יתברך על זה מעומק הלב, ורק אחר כך להתלונן על הדברים הללו שהם לעת-עתה לא כרצוי.

מובן מעצמו, שאין כוונתי לומר בזה שהעסק צריך ללכת באיטיות ח"ו וכדומה, כי השם יתברך רוצה לתת ליהודי את כל המצטרך לו ולא להמיר אחד בשני, אבל אחרי כל זה אין להתעלם ממה שהשי"ת עושה עם יהודי, וכאשר מודים לו על הנסים שהראה עד עתה, שהתודה באה לידי ביטוי בעניני תורה ומצוות, הרי זה עצמו מזרו בואן של עוד ברכות מהשם יתברך.

והשם יתברך יעזור לה שתבשר בשורות טובות מעצמה, מבעלה ומכל אשר להם.

(תרגום מאגרות קודש ח"ח ע' קי)

יש לו על הוצאות היום ודואג למחר!?

במענה למכתבו מיו"ד מנחם אב, הנני מתפלא עליו שכותב שההבדל בין שנה שעברה לשנה זו היא "חוקן מדרך הטבע", ולפי סגנון המכתב אינו מתכוין בצד הטוב.

לפי דעתי, אם יזכר בנוגע לבריאות ויקח בחשבון שזוגתו תחי' בהריון בשעה טובה ומוצלחת, הרי זה דבר ברור שזה חוקן מדרכי הטבע ת"ל אך בצד הטוב. ומה שלזמן קצר נפחת בסכומים שמונחים בבנק על החשבון, הרי אין זה חסרון בענינים בפועל, שלא לדבר בעניני בני חיי ומזוני.

וידוע מאמר רז"ל (סוטה מח:) שמי שיש לו עבור ההוצאה היומית ודואג למחר הרי זה מקטני אמנה, וכאשר ב"ה מסודרים במזומן לא רק על היום אלא גם על החודש, ומי כלל מדבר על עוד כמה שנים, אלא שדואגים מה יהי בעוד יותר שנים, וכשהפקדון בבנק נעשה קטן יותר, גדלה הדאגה לעוד יותר שנים, ושוכחים בשעת מעשה - שאין לזה ערך ואין זה מסוג הטבת מצב הבריאות ומילוי משאלות לבכם לטוב, הרי זה העלם והסתר גדול ביותר ("גאר א געוואלדיקער").

מובן מעצמו, שאין כוונתי כאן לאמירת מוסר, רק חבל ומצער הדבר כאשר יהודי שיש לו כמה להיות בשמחה לא רק בענינים רוחניים אלא גם בענינים גשמיים, היינו שהשמחה היא אז לא רק מהנשמה אלא גם מהגוף, הן מנפש האלקית והן מנפש הבהמית - ותמורת זה הרי הוא מודאג ומצטער מה יעשה הזן ומפרנס לכל בחסד וברחמים בעוד כמה שנים בקשר לפרנסתו ופרנסת בני ביתו.

קובץ זה יוצא לאור לזכות
הני לומדי ותמכי אורייתא, רודפי צדקה וחסד,
ראשונים לכל דבר שבקדושה

ה"ה האחים החשובים
הרב החסיד ר' ישראל אפרים מנשה
והרב החסיד ר' יוסף משה
וכל בני משפחתם שיחיו

ולזכות אביהם ה"ה הרב החסיד
ר' מאיר שי'
זאיאנץ
ס. פאולו ברזיל

יהי רצון שיתברכו בכל מילי דמיטב מנפש ועד בשר,
ובהצלחה רבה ומופלגה בכל אשר יפנו, תמיד כל הימים



מכון אור החסידות	Or Hachasidus
סניף ארץ הקודש	Head Office
ת.ד. 2033	1469 President St. #BSMT
כפר חב"ד 6084000	Brooklyn, NY 11213
03-738-3734	United States
Likras@likras.org	(718) 534-8673

צוות העריכה וההגהה: הרב לוי יצחק ברוק, הרב משה גורארי,
הרב מנחם מענדל זרוקמן, הרב צבי הירש זלמנוב, הרב שלום חריטנוב, הרב מנחם
טייטלבוים, הרב אברהם מן, הרב יצחק נוב, הרב מנחם מענדל רייצס, הרב אליהו שוויכה

תוכן הענינים

ה. מקרא אני דורש

המקור לדיני תורה ע"ד הפשט

בפירוש הכתוב "אם על תורה יקריבנו" מפרש רש"י שהוא "על נס שנעשה לו" ומפרט - "כגון יורדי הים והולכי מדברות" וכו' - ההסברה בכך שפרטי דינים אלו שייכים ל"פשוטו של מקרא"

(ע"פ לקוטי שיחות חלק יב עמ' 20 ואילך)

ח. פנינים עיונים וביאורים קצרים

פלאגת ר"י ור"ש במנחת הכיתין / מדוע על חוליה נאמר "שנתרפא?"

ט. יינה של תורה

הנס ה'גדול' שבשבת ה'גדול'

הפרכת קליפת מצרים לקדושה / תוקף מצרים - לעזרתם של ישראל / "נס גדול" - "אתהפכא חשוכא לנהורא" / לרתום את "מצרים" שבאדם לעבודת השי"ת

(ע"פ ספר השיחות תשמ"ח ח"א עמ' 357 ואילך. תורת מנחם תשמ"ב ח"ב עמ' 1125 ואילך)

יג. פנינים דרוש ואגדה

מאיפה מדליקים את אש התורה? / שריפת החלב - עיקר שנתה ב"תורה אור"

יד. חידושי סוגיות

כפלאגתא דובחים אי משה כהן הי'

יפלא בדברי רש"י בובחים אמאי הכריח דרב דאמר שכהן הי' ס"ל רק כהי"א בברייתא ולא כחכמים דבזי ימי מילואים נתכהן, וידון באריכות בשיטת רש"י בזה

(ע"פ לקוטי שיחות ח"ב עמ' 28 ואילך)

יח. תורת חיים

קיום המצוות - חיבור עם הבורא

עבור אדם הקרוין מחומר, מילוי רצון מלך מלכי המלכים - השכר הנעלה ביותר, שכר מצוה - מצוה; החיבור עם הבורא מהפך את ה"אפס" ל"יש האמיתי" כביכול

יח. דרכי החסידות

הקדשת מחשבה על חינוך הילדים

כא. הוספה // דרכי החיים

מצוה המחברת ומוכה

טוב להודות לה' / אם על תורה יקריבנו (צו ג, יב)

חשיבות ההתבוננות בחלק הטוב שניתן לאדם מהשי"ת, הכרת תודה וההודיה על חסדי ה'

כט

מפליא אותי סגנון מכתבו, שלאחר שראה במו עיניו את חסדיו הגלויים של השי"ת ואת הניסים שלו כאשר ניצל מהמחנות וכו', כעת בהמצאו במקום שהסכנה - ר"ל - כלל איננה, נשאר הוא בשאלה - "מאיין יבא עזריי?", ושוכח שמיד אחר כך הרי כתוב "עזרי מעם ה'".³

מובן מאליו שאין כוונתי בזה לומר מוסר, והרי ידוע גם מאמר רז"ל "אל⁴ תדין את חברך עד שתגיע למקומו" ו"הוי⁵ דן את כל האדם לכף זכות", רצוני רק להאיר את המצב כפי שהוא, ואז יראה עד כמה עליו להיות חזק בבטחון בבורא עולם ומנהיגו, וככל שהבטחון יהי' חזק יותר, כך יראה מהר יותר הוספה בכרכות מהשם יתברך.

וזה עוד יותר נוגע במצבו, שאפילו בחיפוש עבודה או ענין אחר של פרנסה, הזולת חש עד כמה הוא עצמו בטוח שיקבל את העבודה ואת הריוח וזה משפיע על הזולת למלא את דרישתו, וכפי שרואים זאת במוחש.

מובן מאליו שיש לעשות גם בדרך הטבע, אבל האמור לעיל נכלל גם בטבע, מובן גם שיש להוסיף בעניני מצוות, שזהו הצינור והאמצעי להגדיל את הברכות מהשם יתברך במה שנחוץ.

(תרגום מאגרות קודש חט"ו ע' רכו-ז)

ראשית להודות לה', רק אחר כך להתלונן

קבלתי מכתבה . . בו כותבת על המצב בעסק, ובריאות בעלה שי'. ולפי בקשתה אזכיר אתכם על הציון הק' של חמי כ"ק אדמו"ר זצוקללה"ה נבג"מ זי"ע, להטבה באמור.

אבל מפליא אותי, שלאחר שדברה אתי כמה פעמים בהתמרמרות אודות שידוך לבתה תי' והביטה על זה ב"פסימיות", הנה כעת, כאשר השי"ת הראה לכם נסים והיא [הבת] עשתה שידוך טוב, אינה מזכירה אפילו מילה על כך, מבלי הבט על כך שזהו אושר לכל החיים לבתה ובמילא גם אושר לה ולבעלה שיחיו, וכשרואים חסדים מהשי"ת שכלל לא שיערו אודותם, הרי ראשית-כל

3) תהלים קכא, א-ב.

4) אבות פ"ב מ"ד.

5) שם פ"א מ"ו.

הדברים שלפי דעתו הם, לפי שעה, לא כדבעי. - וכאשר סוחר עורך סיכום הוא איננו מחשב כל פריט בפני עצמו, אלא עושה מאזן מכל המלאי.

תקותי ששורות מעטות אלו יניעו אותו לעבור שוב על ה"חשבונות" שהוא עורך, או אז, בטוחני שיבוא לידי סך-הכל שמח. והשי"ת יזכה אותו ואת זוגתו, שלאריכות ימים ושנים טובות יפעלו בעניני צדקה ומצוות בכלל, ועם הרבה נחת אמיתי מילדים ונכדים.

(תרגום מאגרות קודש חי"ג ע' רמט-ג)

הערכת הטובה ממשיכה ברכות מהשי"ת

במענה על מכתבו:

תוכנו מפליא אותי. הוא עצמו הרי כותב שאני בקשתי ממנו לכתוב לי ולהודיעני כאשר המצב ישתפר. הוא לא עשה כן, אלא המתין עד שמשוהו 'נתקע' לאחר השיפור. ורק אז הוא מודיע.

ידוע המבואר בספרים הקדושים, שכאשר רואים חסדים מהשם יתברך, יש להעריך אותם במלוא המידה ולהודות לו באופן המתאים, היינו שהתודה באה לידי ביטוי בהוספה בענינים של תורה ומצוות, שכאשר מעריכים את הטובה שהשי"ת נותן, זה ממשיך את הברכות מהשם יתברך, והשם יתברך עוד מוסיף בזה, אך אם כשמגיעה הטובה, מקבלים זאת כדבר מובן מאליו ולפעמים אפילו כהמצאה אישית שהוא פעל בחכמתו וכדומה, הרי לא זו בלבד שאין זה מביא להוספה בתורה ומצוות אלא לפעמים אף להיפך, כי מרגישים בטחון בעצמם, ואם כן, אין זה פלא אם אחר כך המצב 'נתקע'.

מובן, שזה שבקשתי ממנו להודיעני על השיפור, הכוונה בכך היתה לעוררו להתבונן כיצד השם יתברך מתנהג עמו בחסד וברחמים, ועל ידי זה תתחזק עוד יותר הטובה.

והשי"ת יעזור לו שלפחות מכאן ולהבא יעשה כאמור לעיל...

(תרגום מאגרות קודש חט"ו ע' כג)

להאיר את המצב כמו שהוא

במענה על מכתבו... בו כותב אודות מצב הבריאות, שלו ושל זוגתו תחי' וגם אודות פרנסה.

לעילוי נשמת

הרה"ת שמשון הכהן ב"ר יעקב אפרים ע"ה

שטאק

נלב"ע ביום י"ד אדר ה'תשס"ז

וזוגתו

מרת מאטיל ב"ר בנציון ע"ה

נלב"ע ביום ח' ניסן ה'תשס"ז

תנצב"ה



נדפס ע"י בני משפחתם

הרה"ת בנציון הכהן וזוגתו מרת מוסיא רבקה שחיו

שטאק

הרה"ת אברהם אבא וזוגתו מרת חנה שיחיו

פערלמוטער

הרה"ת אברהם יצחק הלוי וזוגתו מרת פייגא שיחיו

מאסקאוויטש

בלימוד התורה בכלל, וכמו שכתוב² "פקודי ה' ישרים משמחי לב", ובלימוד בתורת החסידות ביחוד ובהשפעה על הזולת ככגון דא, שכל זה יקל וירבה בהמשכת השמחה במעונו עד כדי כך שיוכל לברך שהשמחה במעונו על פי דין..."

(אגרות קודש ח"ג ע' קפא-ב)

סוחר עושה מאזן מכל המלאי

מזמן לזמן הנני מתעניין ומקבל פרישות-שלום ממנו - על ידי ילדיו שיחיו, ומפליא אותי שלפעמים הם מוסרים לי שמצב רוחו אינו כדבעי,

בכלל, כל אחד מאתנו, כשיסתכל ויתבונן בחייו, ואפילו רק בשנים האחרונות, יראה את חסדי השם יתברך גם בדברים כאלה שלא ציפה להם. ויותר ממה שאחר יכול להראות - יודע כל אחד בעצמו. וזה צריך להביא את האדם להכיר בברכת השם יתברך שקיבל, ויתכן - פעמים רבות - גם מבלי להתייגע על כך.

ומכך מוכרחים לבוא לידי מסקנה, שאם ישנם דברים כאלה שאינם כפי שרוצים, הרי ראשית - לעתים קרובות ביותר, אין אדם יודע מה טוב יותר עבורו, ואם מה שהוא רוצה, ייטיב עמו או להיפך. וגם אם הוא מניח שהוא צודק במאה אחוזים וזה טוב עבורו, הרי לא יודעים את הסיבות מדוע, בינתיים, לא נותנים לו את זה.

בדיוק כמו במסחר, סוחר טוב ושאפתן אינו מוכר סחורה בעיתוי לא מתאים, אפילו כשישנו רווח - אם הוא סבור שכעבור זמן הרווחים יהיו הרבה יותר גדולים. כך גם בנוגע לטובו של הקב"ה, אם זה מתעכב, הרי זה, כנראה, משום שכעבור זמן, הטוב יהי' באופן ובהיקף יותר גדול.

ובפרט במצבו, שהשם יתברך נותן לו נחת אמיתי מהילדים, דבר שאינו מצוי כל כך אצל אמריקנים, וביחד עם זוגתו תחי' יכול הוא לצפות להרבה יותר נחת - הרי היותו לא מרוצה (שעלולה להתפרש ח"ו כאי שביעות רצון מהצורה בה השם יתברך מנהל את עניניו [=של הנמען]), הרי זה לגמרי לא מובן, ובמידה מסויימת - כפיות טובה כלפי השם יתברך.

מובן מאליו שכתובת מכתבי אליו אינה כדי לומר לו מוסר, אלא להוכיח לו, שגם לפי חשבוננו, הטוב שיש לו, הוא שלא בערך יותר גדול וחשוב - מאשר

מקרא אני דורש

ביאורים ופירושים בפשוטו של מקרא

המקור לדיני תודה ע"ד הפשט

בפירוש הכתוב "אם על תודה יקריבנו" מפרש רש"י שהוא "על נס שנעשה לו" ומפרט - "כגון יורדי הים והולכי מדברות" וכו' - ההסברה בכך שפרטי דינים אלו שייכים ל"פשוטו של מקרא"

א. בפרשתנו (ז, יא ואילך): "וזאת תורת זבח השלמים אשר יקריב לה'. אם על תודה יקריבנו והקריב על זבח התודה וגו'".

והעתיק רש"י התיבות "אם על תודה יקריבנו", ופירש: "אם על דבר הודאה, על נס שנעשה לו, כגון יורדי הים והולכי מדברות וחבושי בית האסורים וחולה שנתרפא, שהן צריכין להודות, שכתוב בהן 'יודו לה' חסדו ונפלאותיו לבני אדם ויזבחו זבחי תודה' - אם על אחת מאלה נדר שלמים הללו, שלמי תודה הן, וטעונות לחם האמור בענין, ואין נאכלין אלא ליום ולילה, כמו שמפורש כאן".

וצריך להבין:

הרי "תודה" פירושה הודאה סתם - ומגליה לרש"י לדייק ש"אם על" תודה" האמור כאן היינו "הודאה על נס" דוקא?

אפילו אם יש לו לרש"י איזה הכרח שאין הכוונה אלא להודאה על נס - מאין דיוקו שנכללים בזה רק ד' נסים אלו ולא יותר? ואם נאמר שהוכחתו מהכתוב בתהלים (פרק קז - שהובא ברש"י) "יודו לה' חסדו" וקחשיב רק ד' סוגי נס - מגלן בפשוטו של מקרא שכוונת הפסוק שמביאים קרבן תודה רק על נסים אלו; הרי יתכן שחייבים על כל הנסים והכתוב מביא דוגמאות מסוגים שונים בלבד!

גם אם מן הכתוב מוכח שרק על ד' נסים אלו חייבים בקרבן תודה, למה הוצרך רש"י בפירושו כאן (שאינו ספר הלכות) לפרט את כולם, והרי מספיק להבנת פשוטו של מקרא

ובפרט כאשר אי ההכרה היא באופן מבהיל כל כך עד שבא לביטויים החריפים שבמכתבו, מהו הפלא, אם מלמעלה אין ממשיכים ברכה בשאר הענינים?

תקותי ששורותי אלה המעטות בכמות תספיקנה להאיר עיניו לראות את המצב כמו שהוא, וכשיתחיל לעבוד את השם יתברך מתוך שמחה אמיתית ופנימית, בודאי תתוסף ברכת השי"ת גם בהנוגע לבריאות ופרנסה, וכמובן מהכתוב בכמה מקומות ומהם בזהר ח"ב קפ"ד ב'.

(אגרות קודש ח"ב ע' ער-רעא)

בהתבוננות קלה רואים את הסד ה'

לצערי הודיעוני ידיעות בלתי משמחות אודות מצב רוחו, ובודאי לדכוותי אך למותר להאריך על הפליאה הכי גדולה בזה, בהתבונן בפסק דין הרמב"ם סוף הלכות לולב אודות ענין השמחה בעבודת ה', ובצירוף הוראה זו לפסק דין הרמב"ם טור וש"ע או"ח סי' רל"א, אשר עבודת ה' היא בכל דרכיך, היינו כל משך העשרים וארבע שעות של היום, שמזה מובן הכרח השמחה בכל משך זמן זה, ובפרט על פי המבואר בכמה מקומות בתורת החסידות מאור שבתורה הענינים דבכל דרכיך דעהו, וגודל הענין דשמחה של מצוה (ראה ג"כ בזה תורה אור כ, ב).

ובהנוגע אליו בפרט, אפילו מנקודת המבט של נה"ב, אשר בודאי לא שכח לגמרי מצב בריאותו לפני שתיים ושלוש שנה והפחד - ל"ע - שהי' אז, שאפילו בהתבוננות קלה יראה השגחה פרטית וחסד ה' בטוב הנראה והנגלה, והאומנם י"ל ח"ו וח"ו, אשר יד ה' תקצר, אלא שגם בהמשכת ברכת ה' למטה מעשרה טפחים וקבלתה, נחוץ הענין דשמחה, ולא רק שמחה במוח באופן שאינו שייך אל הפועל הרגש הלב, אלא שמחה בלי אמתלאות ("אין פשט'לך"), ואז מתקיים במילואו האמור בזהר הק' (חלק ב' קפד, ב) "איהו - עולם התחתון והאדם בכללותו - קיימא בנהירו דאנפין מתתא, כדין הכי נהרין לי' מלעילא כו', חדוה דבר נש משיך לגבי' חדוה אחרא עילאה".

וכיהודא ועוד לקרא, הרי כל הרופאים מסכימים ששמחת האדם בפועל מוסיפה בריאות בגשמיות ובריאות ברוחניות. ויהי רצון אשר יוסיף בקביעות

(1) ושם: "השמחה שישמח אדם בעשיית המצוה ובאהבת האל שצוה בהן. עבודה גדולה היא. וכל המונע עצמו משמחה זו ראוי להפרע ממנו שנאמר "תחת אשר לא עבדת את ה' אלהיך בשמחה ובטוב לבב". . . ואין הגדולה והכבוד אלא לשמח לפני ה' שנאמר "והמלך דוד מפזז ומכרכר לפני ה' וגו'".

לקראת שבת

שיביא אחד מהם בתור דוגמא (ולרמוז לשאר ג' הנסים בתיבת "וכו") כפי הרגיל בכגון דא בכמה וכמה מקומות בפירוש רש"י על התורה?

ב. והביאור בכל זה:

בפרשת צו מדובר בקרבנות כאלו שבעיקרם כבר נתפרשו בפרשת ויקרא, אלא שבפרשתנו ניתוספו בכל קרבן וקרבן עוד פרטים שלא נתבארו קודם.

אמנם בנוגע לקרבן שלמים איננו מוצאים לכאורה שום פרט נוסף בפרשה זו, שהרי לאחר הכתוב "וזאת תורת זבח השלמים אשר יקריב לה" נאמר מיד: "אם על תודה יקריבנו" - ואם כן הרי מה שכתוב "וזאת תורת זבח השלמים" מיותר הוא לכאורה, והיה להכתוב להתחיל מיד: "אם על תודה יקריב".

ושולל רש"י תמיהה זו ומפרש: "אם על דבר הודאה .. נדר שלמים הללו שלמי תודה הן" - כוונתו לומר, ש"אם על תודה" בא בהמשך למה שכתוב "וזאת תורת זבח השלמים", היינו שבפרשה זו בא הכתוב להוסיף עוד סוג ופרט בתוך "זבח השלמים" שעליו דובר בפרשת ויקרא, והוא קרבן תודה, שישנם בו כמה פרטי דינים שאינם בשאר שלמים.

ופירוש זה מוכח ממה שכתוב "אם על תודה יקריבנו" - שפירושו יקריב אותו "זבח השלמים" האמור בכתוב לפני זה, וכאילו כתוב "אם על תודה יקריב את זבח השלמים" דינו כך וכך.

ג. והנה, אף שענין זה הוא עיקר החידוש בפירושו על הכתוב, מכל מקום מפרש רש"י בדרך אגב (בתוך דברי הפירוש הנ"ל) גם דבר המובן בפשטות בלא פירושו, והוא: שהחיוב להביא קרבן תודה הוא רק על ד' נסים אלו.

וההכרח לזה:

מובן בפשטות שתמיד צריכים להודות להקב"ה על כל הטוב שהוא גומל לכל יחיד ויחיד, כי כל אחד ואחד מבני ישראל מאמין בה' ויודע שכל מה שיש לו, גם אם בא לו בדרך הטבע - הרי זה בא מהקב"ה. וכמו שיש להודות לכל נותן מתנה טובה יהיה מי שיהיה, על אחת כמה וכמה שחייבים להודות למלך מלכי המלכים הקב"ה על מתנותיו הרבות לכל אחד ואחד בכל יום תמיד. ולכן סידרו חז"ל להודות ולהלל ולשבח לקב"ה בכל יום ויום בתפלות וברכות וכו'.

לפי זה נמצא, לכאורה, שכל אחד מבני ישראל יתחייב להביא קרבן תודה בכל יום ויום (או כמה פעמים ביום) - והרי זה דבר בלתי מתקבל על הדעת, ואפילו את"ל שמספיק פעם אחת בשנה על כל השנה - גם זה הוא חידוש גדול שהיתה התורה צריכה לפרשו.

לכן גם בפשוטו של מקרא מוכרח לומר שלא על כל הודאה חייבים קרבן תודה, אלא על הודאה שאינה רגילה – היינו שהתודה באה רק "על דבר הודאה על נס שנעשה לו".

ד. אבל עדיין אינו מובן: הרי כבר מסופר לפני זה שבמשך הארבעים שנה שהיו ישראל במדבר נתן להם הקב"ה בכל יום לחם מן השמים באופן ניסי; כן היה להם בארה של מרים; וכן היה להם ענן תמיד לשמרם מכל הענינים הבלתי רצויים – שכל אלו הרי הם נס. ואם על כל נס מחוייבים להביא קרבן תודה, נמצא שכל אחד מאחד מישראל (שהיו יותר משישים רבוא) נתחייבו והקריבו קרבן תודה בכל יום ויום – דבר שאין לאומרו כלל.

לכן מוכרח לומר שלא על כל נס חייבים בקרבן תודה, אלא על ניסים מסויימים; וכיון שבכתובים "יודו לה' חסדו" שבתהלים מובאים כמה סוגי נסים, ומפרש שם "ויזבחו זבחי תודה", הרי מובן שזהו בדוקא – שקרבן תודה מביאים רק על הנסים המפורשים שם.

זאת אומרת, מאחר שמוכרח לומר שלא על כל נס מביאים קרבן תודה, אלא רק על נס מיוחד; ואף שבכתוב עצמו לא נתבאר על איזה נס מביאים את הקרבן – הרי מכיון שבתהלים נתפרשו כמה נסים, מסתבר לומר (שאינם רק בתור דוגמא בעלמא, אלא) שהם בדוקא, שרק על הנסים הללו מביאים קרבן תודה [ובפרט שנקט ארבעה נסים – ולא אחד או שנים לדוגמא].

ואף על פי כן אין רש"י מסתפק בהביאו הכתוב מבלי פירוט הדברים, כי הכתוב "ויזבחו זבחי תודה" נאמר בפירוש אצל חולה שנתרפא, והיה מקום לומר שקאי רק על חולה שנתרפא – לכן מפרט רש"י שבכל הארבעה המובאים שם חייבים קרבן תודה.

[וגם לא די שיכתוב "חולה שנתרפא וכו'", כי מזה היינו למדים להוסיף רק מה שכתוב לאחר חולה שנתרפא, היינו יורדי הים, ועדיין לא היינו יודעים על הולכי מדבריות וחבושי בית האסורים (שהם כתובים בתהלים לפני חולה שנתרפא) – ולכן כותב רש"י בפירוש כל הדי' שצריכים להודות].

טוב להודות לה'

חשיבות ההתבוננות בחלק הטוב שניתן לאדם מהשי"ת,
הכרת תודה וההודיה על חסדי ה'

אם על תודה יקריבנו

אם על דבר הודאה על נס שנעשה לו, כגון יורדי הים, והולכי מדבריות, וחבושי בית האסורים, וחולה שנתרפא, שהם צריכים להודות, שכתוב בהן 'יודו לה' חסדו ונפלאותיו לפני אדם (15 ו, יב, רש"י)

איש שיאמר שלא ראה טוב מימיו - כפוי טובה

במענה על מכתבו . . בו כותב מצבו עתה וכן אשר כל משך ימי חייו לא ראה טוב, ומבקש להזכירו וכן זוגתו וילידיהם שיחיו לברכה.

וכנראה שאינו מרגיש בהסתירה במכתבו עצמו.

כי איש אשר בורא עולם הזמין לו את בת גילו וברכם בילדים – שליט"א, יאמר שלא ראה טוב מימיו, הרי הוא כפוי טובה במדה מבהילה.

ובודאי לא יגעו ח"ו דברים אלו בברכות השי"ת שהשפיע להם עד עתה, אבל המשך ההשפעה וברכה זו וההוספה בהן – אין זה צריך להיות סיבה להמשך להיות כפוי טובה.

והרי מאות ואלפים מבני אדם מתפללים כל יום ויום להתברך בפרי בטן, והיו נותנים את כל אשר להם בשביל בן יחיד או בת יחידה, ועדיין לא זכו לזה – יברכם השם יתברך במילוי משאלות לבכם לטובה בקרוב – והוא אשר קבל ברכה זו, וכנראה מבלי תפלה יתירה על הדבר, אינו מכיר בהעושר והאושר אשר בזה וכופל במכתבו כהאמור לעיל! ועוד מסיים אשר אינו מאמין ח"ו שיעזרו לו מלמעלה, כי נגזר ח"ו שכל ימיו יהיו עניים ומרודים!

מובן שאין כוונתי לומר שהפרנסה צריכה להיות בצמצום או מצב הבריאות בחלישות וכו' – אלא באתי לעורר, אשר אפשר זהו הטעם לחלישות הבריאות ולהעדר הרחבה בפרנסה, כיון שאיננו מכיר כלל בברכת השם יתברך בענין עוד יותר עיקרי מאשר שלימות בריאות והרחבת הפרנסה, והיא הברכה בבנים ובנות הולכים בדרך ד'. וכשאין מכירים בטוב הנראה והנגלה הניתן מלמעלה,



פנינים

עיונים וביאורים קצרים

מדוע על חולה נאמר "שנתרפא"?

אם על תודה יקריבנו

אם על דבר הוראה על גם שנעשה לו, כגון יורדי הים והולכי מדבריות וחבושי בית האסורים וחולה שנתרפא, שהן צריכין להודות (ו, יב. רש"י)

יש לדייק בלשון רש"י שכאשר מזכיר את ה"ארבעה שצריכים להודות" הנה בשלושת הראשונים מזכיר רק את הסכנה עצמה, ואינו מזכיר את ההצלה ממנה, והיינו, שכותב "יורדי הים" מבלי לסיים "שעלו (מן הים)", וכן ב"הולכי מדבריות" אינו מסיים "שהגיעו לישוב", ועד"ז ב"חבושי בית האסורים" אינו מוסיף "שיצאו"; אולם ב"חולה" נקט רש"י "חולה שנתרפא", ומזכיר לא רק את מצב הסכנה, "חולה", אלא גם את ההצלה ממנה ("שנתרפא"). וטעמא בעי.

ויש לבאר בפשטות:

בשלושת המצבים הראשונים, מובן מאליו שחיוב הקרבן בא רק לאחר היציאה מהסכנה – קודם לכן אי אפשר לבוא לבית המקדש ולהקריב את הקרבן, שהרי אי אפשר להקריב קרבן כשנמצאים בלב ים, במדבר או בבית האסורים! אולם לגבי חולה, יש מקום לקס"ד כי מיד כשחלה הטבה מסויימת במצבו עליו לבוא לבית המקדש ולהביא קרבן תודה – אף שעדיין לא נרפא בשלימות – ולכן צריך רש"י להבהיר ולחדש: "חולה שנתרפא", שחיוב הקרבן בא רק לאחר שנתרפא לגמרי.

(שי"פ לקוטי שיחות ח"ב עמ' 25 ה' 33)

פלוגתת ר"י ור"ש במנחת חביתין

זה קרבן אהרן ובניו

(ו, יג)

הדין בחביתי כהן גדול הוא שצריך להקריב בכל יום מנחה "מחציתה בכוקר ומחציתה בין הערביים".

וכש"מת כה"ג" ו"לא מינו אחר תחתיו" נחלקו רבי יהודה ורבי שמעון (מנחות נא, ב) "משל מי הייתה קריבה". לר"ש קריבה משל ציבור, ואילו לר"י קריבה משל יורשים.

ויש לומר דיסוד פלוגתתם הוא בטעם מנחת חביתין דכה"ג:

דהנה למנחת חביתין מצינו שני טעמים. בחינוך (מצוה קלו) ביאר הטעם "לפי שהכה"ג הוא השליח בין ישראל לאביהם שבשמים. . . ולכן ראוי לאיש כזה להיות לו קרבן מיוחד תמיד כמו תמידי הציבור", ולביאור זה הוי מנחת חביתין על דרך קרבן ציבור. אך כמה ממפרשי המצוות ביארו דהמנחה קשורה לכה"ג עצמו, ולפי זה הוי כקרבן יחיד (ולדוגמא מה שכתב האברבנאל (ע"פ) ב"טעם הה"ל למנחה זו שהיא "כדי להכניס לפני ה' בעונה ובסימני דלות כו"ל או מה שכתב ב"טעם הט"ל שהוא לפי "שרצה ה' שבכל יום יהיו קרבים לפניו קרבן יחיד וקרבן צבור כו"ל דרך כלל ודרך פרט כו"ל. וגם עוד ג' הטעמים שהביא שם הרי הם קשורים לכה"ג עצמו. עיי"ש).

וי"ל דבזה נחלקו ר"י ור"ש, דר"ש ס"ל שמנחה זו הוי כקרבן צבור ולכן ס"ל דאם מת באה משל צבור, ור"י ס"ל דהוי כקרבן יחיד ולכן כשמת באה משל יורשים.

[ועיין במקור הדברים, שנתבאר שם שעפ"ז יש לבאר גם הטעם דלר"י צריך לפותא דנוהגת לדורות משא"כ לר"ש פשיטא ל"י דנוהגת לדורות ולא צריך לזה לפותא].

(שי"פ לקוטי שיחות ח"ב עמ' 21 ואילך)

הוספה

מכתבי עצות והדרכות
בעבודת השי"ת ובחיי היום יום
מתוך סט הספרים דרכי החיים

פרשת צו



לקראת שבת

כג

ידוע שמי שאין לו ילדים, ח"ו, ל"ע, פועל ככל אשר לאל ידו לזכות בילד. לא יתכן שמי שהשי"ת זיכהו בילדים - יניח להם לחיות חיי הפקר, ולנצלם להיות עוזרים בבית המסחר או בבית המלאכה.

יתן לכם הקב"ה גשמיות במלוא המדה, כדי שתעשו ממנה רוחניות. הרכבו ברוחניות והשי"ת ירבה לכם גשמיות.

זה כשתים עשרה שנה אשר אנ"ש שי' פונים אלי בעניניהם ובמשאלותם אבל על הרוב בצרכיהם הגשמיים, ובענינים הרוחניים הן בסדרי הלימוד והן בסדר העבודה שבלב זו תפלה, והן בעניני בירור המדות ותיקונן נתמעטו השואלים ועוסקים בזה, ובפרט להודיע מהחינוך של הבנים והבנות הדרכתם והנהגתם אשר מזה מונעים א"ע רוב מאנ"ש שי' ורק ח"ו בהגיע עת צרה בחלישות הבריאות או בהדומה לזה אז יזכירום בשמותם, ובשמים יתנו קולם לעורר עליהם רחמים רבים מבלי שימת לב אם ראויים הם לזה, וגם אחרי שהאלקים בעזרם ונגאלים מצרתם הולכים הם בדרכיהם כו' ואני באהבתי הגדולה לאנ"ש שי' יכאב לבי במאד על זה וכל השתדלותי לעורר לאנ"ש שי' בכל מה דאפשר, ולכל לראש הוא להדריך ולהנהיג אותם ביתם בניהם ובנותיהם ד' עליהם יחיו במעגלי צדק, כל אחד לפי ערכו וערך אנשי ביתו לקרבם בכל מיני קירוב לסעדם ולתמכם בהרגש טוב בחיזוק היהדות ובשמירת המצוות מעשיות שיהיו כלים ראויים לברכת שמים בבני חייה ומזונא רויחא בהתעוררות רחמים רבים של הוד כ"ק אבותנו רבותנו הקדושים לצוקללה"ה נבג"מ זי"ע.

(אגרות קודש חייא ע' קפ"ו)

יינה של תורה

ביאורים בעניני הפרשה על דרך החסידות

הנס ה'גדול' שבשבת ה'גדול'

הפיכת קליפת מצרים לקדושה / תוקף מצרים - לעזרתם של ישראל / "נס גדול" - "אתהפכת חשוכא לנהורא" / לרתום את "מצרים" שבאדם לעבודת השי"ת

השבת שלפני חג הפסח נקראת בשם "שבת הגדול", וכתבו התוספות (הובא להלכה בשולחן ערוך אדמו"ר הזקן ס"ל, ומשם נעתק לקמן), שהוא משום "שנעשה בו נס גדול", ומעשה שהי' כך הי' :

"פסח מצרים הי' מקחו מבעשור לחדש . . ואותו היום שבת הי'", וכשלקחו ישראל פסחיהם באותה שבת, שאל אותם בכורי מצרים מדוע לוקחים הם את השה, וכאשר ענו ישראל שהקב"ה עתיד להכות את בכורות מצרים, מיד "הלכו בכוריהם אצל אבותיהם ואל פרעה לבקש מהם שישלחו את ישראל, ולא רצו, ועשו הבכורות עמהם מלחמה, והרגו הרבה מהם", ועל כך משבח הכתוב (תהלים קלו, י) "למכה מצרים - בבכוריהם", שהבכורות עצמם הכו במצריים.

והדבר תמוה ביותר: הלא מכת בכורות באה לאחר שבאו על המצריים תשע מכות, וממילא הרי על פי שכל צריכים הבכורות להאמין שתבוא גם המכה העשירית ועתידיים הם למות. ואם כן, מה שדרשו מאבותיהם לשחרר את ישראל, ונלחמו בהם, הוא ענין טבעי לגמרי, שדואגים לעצמם שלא ימותו, ומה "נס גדול" יש כאן?

ויש לבאר מהותו של נס זה, שאדרבא, יש בו חידוש ועילוי לגבי שאר המכות והנסים שנעשו במצרים, ויש לו לאדם להתעורר וללמוד ממנו הוראה נחוצה בעבודת השי"ת, וכפי אשר יתבאר.

הפיכת קליפת מצרים לקדושה

אחד הענינים העיקריים שנפעלו ביציאת מצרים הוא שאז נפעל ביטול הרע של

אבותיהם החסידיים, בהתעוררות רחמים של הוד כ"ק אבותינו רבותינו הקדושים זצוקלה"ה נבג"מ זי"ע, תחול על ראשם ילדיהם יחיו, ללכת במעגלי יושר וצדק וטוב יהי' לההורים והילדים בגשמיות וברוחניות.

כל דקה מביאים המלאכים ידיעות מבתי הכנסת

בשמחת תורה תרס"ה שהי' קביעותו ביום ד' לשבוע בעת הקידוש אמר הוד כ"ק אאמו"ר הרה"ק:

יהודים הקשיבו! היום יום רביעי בשבוע, אך אין הוא יום רגיל: היום הוא היום שבו התורה שמחה בישראל ועם ישראל שמחים בתורה, והקב"ה שמח בשניהם, שהרי היום הוא חג שמחת תורה. בעת רצון וחדוה כמו היום – מותר להשמיע גם דברים כדרכונות.

על אדם להיות זהיר בלשונו, כמאמר חז"ל: "עיקם הכתוב... ולא הוציא דבר מגונה מפיו". כל- שכן שאין להשמיע מלים העלולות להתפרש כקללה, חלילה, שעל כך קיימת אזהרת רבותינו ז"ל שלא לפתוח פה לשטף. זאת, גם כאשר המשמיע מתכוון לטובת מי שאליו מופנים הדברים, כך שיש בכך מצוה.

ברם, בשמחת תורה אין כוח לשטן כי מלאכי מעלה, מליצי יושר, מתגרים בו: ראה את הרוע שכן, שהנך מקטרג על אומה יקרה. ראה את בני ישראל, אנשים ונשים וטף, הממלאים את בתי הכנסת כדי לשמוח בתורה הקדושה. כל דקה מביאים המלאכים ידיעות מבתי הכנסת, בהם רוקדים יהודים בספרי התורה בידיהם, והילדים מנשקים את ספרי התורה. ידיעות אלה גורמות למעלה חדוה גדולה, וכל המלאכים לועגים למקטרג, והוא נאלץ להסתתר מרוב חרפה.

אם כן, כאמור, מותר בשמחת תורה להשמיע דברים כדרכונות. ובכן, יהודים הקשיבו: הגשמיות ניתנת לאדם לשם רוחניות, והמחסר ברוחניות – מחסרהו הקב"ה בגשמיות. התהוות הגשמיות היא מעצמות אין-סוף שהוא, עצמות, שובר גשמיות, וכל המוסף ברוחניות – מוסף לו הקב"ה בגשמיות.

כל אשר בכוחו, ואף למעלה מכוחו, להשפיע על הילדים

(כ"ק אדמו"ר הרש"ב) דיבר בהרחבה בהסברת הנושא שהתהוות הגשמיות היא דווקא מעצמות, ולאחר מכן שרו ניגונים זמן רב ובהתלהבות גדולה. אחר כך אמר:)

כשם שהנחת תפילין בכל יום היא מצוה דאורייתא המוטלת על כל יהודי, בין גדול בתורה ובין אדם פשוט, כך מוטלת חובה מוחלטת על כל יהודי להקדיש מחצית השעה בכל יום לחשוב על חינוך הילדים, ולעשות כל אשר בכוחו, ואף למעלה מכוחו, להשפיע עליהם שילכו בדרך שבה מדריכים אותם.

מצרים, וכמו שרואים שכאשר נגאלו ישראל ויצאו ממצרים, הנה "וירא ישראל את מצרים מת על שפת הים" (בשלה יד, ל). והיינו, שגאולת ישראל אינה רק הצלת ישראל מקושי השעבוד והגלות, אלא גם ביטול קליפת מצרים. וגאולת מצרים היא שרש ויסוד לכל הגאולות עד לביאת משיח צדקנו (ראה ספר המאמרים תש"ח עמ' 164), שביטול הרע שהתחיל ביציאת מצרים יבוא לשלימותו ולתכליתו בגאולה העתידה בעת אשר "את רוח הטומאה אעביר מן הארץ" (זכרי' יג, ב).

והנה, בענין ביטול הקליפה והרע, יש ומבטלים את הרע עד אשר בטל ועובר מן העולם. אך תכלית הכוונה היא כאשר הרע עצמו נהפך לטוב, "אתהפכא חשוכא לנהורא" (ראה זר ח"א ד, א), שחושך הקליפה נהפך להיות מסייע לעניני קדושה.

כי, מטרת בריאת העולם היא מה ש"נתאוהו הקב"ה להיות לו ית' דירה בתחתונים" (תנחומא נשא טז. נתבאר בתניא פל"י). שהשי"ת ברא עולם גשמי שפל ונחות, מפני שנתאוהו שבני ישראל על ידי עבודתם יזכוהו ויכשירו גם ענינים שפלים ו"תחתונים" להיות ראויים לדירה ומשכן לו ית'.

ואם כן, הרי ככל אשר יגברו הרע והחושך שבאותו מקום, הנה כאשר מזככים ומכינים אותו להיות דירה לו ית', מתקיים בזה יותר רצון השי"ת שנתאוהו להיות לו ית' דירה בתחתונים דוקא, ועד לתחתון שאין תחתון הימנו. והמקום השפל ביותר הלא הוא ארץ מצרים, ערוות הארץ, ותכלית הכוונה היא שגם מקום שפל וחשוך זה יעשה מקום ראוי לשבתו ית'.

תוקף מצרים – לעזרתם של ישראל

והנה, הפיכת החושך והרע דמצרים ערוות הארץ לאור וקדושה, התחילה בעת הנס ד"למכה מצרים בבכוריהם":

מצרים בכללות הרי היא "ערוות הארץ", המקום הנחות ביותר ועיקר הקליפה וסטרא אחרא בעולם. וכאשר מדובר אודות "בכורי מצרים", הרי הם עיקר תוקף קליפת מצרים עצמה, כי הבכורות הם השולטים והתקיפים בתוך המצריים גופא (וראה תרגום אונקלוס בפ' "בכורי" ויחי מט, א) – "חילי וריש תקיפי"). ואצל הבכורות עצמם, הנה באותה שעה שעושים מלחמה מתגבר עוד יותר תוקפם וחוזקם. ונמצא ש"בכורי מצרים" בעת מלחמתם, זהו התוקף הגדול ביותר שיכול להיות בקליפה וסטרא אחרא.

ובשבת שלפני יציאת מצרים, עמדו הבכורות, שמצד עצמם טבעם הוא לבטא את תכלית ההתנגדות והמלחמה בעניני קדושה, וניצלו את התוקף הגדול ביותר שבהם, לעשות מלחמה במצרים בכדי להיטיב לישראל!

ונמצא שבנס זה התחיל הענין של "אתהפכא חשוכא לנהורא", שבכורות ותקיפי מצרים מנצלים את הכחות החזקים ביותר שבהם, לעניני קדושה ולטובת ישראל.

דרכי החסידות

שיחות ומכתבים בענייני עבודת ה'
מכ"ק אדמו"ר מוהרי"צ מליובאוויטש זצוקללה"ה נבג"מ זי"ע

הקדשת מחשבה על חינוך הילדים

כשם שהנחת תפילין בכל יום היא מצוה דאורייתא המוטלת על כל יהודי, בין גדול בתורה ובין אדם פשוט, כך מוטלת חובה מוחלטת על כל יהודי להקדיש מחצית השעה בכל יום לחשוב על חינוך הילדים, ולעשות כל אשר בכוחו, ואף למעלה מכוחו, להשפיע עליהם שילכו בדרך שבה מדריכים אותם.

להכניס אור זכות אבות בביתו

...ישנם מאנ"ש שי' השואלים ודורשים לעורר רחמים בעד בניהם ובנותיהם יחיו בעת צרתם, ואינם שמים לבם לפקוח בטובת בניהם ובנותיהם יחיו, להשריש בהם אותם ההרגשים החסידותיים כמו שהשרישו אבותיהם ואבות אבותיהם בהם, לספר להם גזעם ולחבב עליהם צור מחצבתם, ולהרגילם לבוא בכנופיא של חסידים בעת התוועדותם.

אוהב אנכי את אנ"ש אהבה בלתי מוגבלת, הם ביתם וילדיהם כולם יעמדו על הברכה ברוחניות ובגשמיות, נוגעים לי בנפש ממש, ובכל מסעיי בכל המדינות קרבותי את הצעירים והנוער יחיו, ודברתי אליהם דברי התעוררות בחיזוק היהדות ובשמירת המצוות מעשיות, ות"ל, הרבה פעלתי ורבים הם מהצעירים והנוער יחיו הבאים בכתובים בשאלות שונות בענייני היהדות, והנני עונה להם בחיבה.

ברור הדבר, כי גם בנות החסידים אשר יש להם רגש טוב וזוכרים המה הנהגת הוריהם החסידים, והאם מספרת לבתה מאשר ראתה ושמעה בבית אבותי' והנהגתם, הנה בזה היא נוטעת שורק המביא פרי טוב.

המצוה והחובה על כל אחד ואחד מאנ"ש שי' להכניס אור זכות אבות בביתו, לספר לילדיו ואנשי ביתו, מאת אשר ראה ושמע בבית אביו ואביו החסידים, אשר בסיפורים אלו תוקע יתד ביסוד של יראת שמים במקום נאמן.

לבי מלא תקוה לד' כי טוב, אם כה יעשו אנ"ש שי' הנה זכות אבותיהם ואבות

"נס גדול" – "אתהפכא חשוכא לנהורא"

ומעתה יובן מה שנס זה נקרא בשם "נס גדול", שמעלה יש בו על שאר נסים והוא נבדל מהם בעצם מהותו:

בנס רגיל הקב"ה משדר את מערכות הטבע, שהעולם בטבעו הוא מסתיר ומעלים על ענייני הקדושה, ובעת הנס הנה נסתר טבע העולם, ונעשית פעולה למעלה מדרך הטבע. ברם, אין זאת שטבע העולם משתנה לטוב, אלא שהוא נדחה ומתבטל ואינו יכול לעכב את פעולת הנס.

אך "נס גדול", היינו שטבע העולם נשאר כסדרו, וחוקי הטבע אינם משתנים במאום, ומכל מקום, חוקי הטבע כפי שהם, מתהפכים להיות לטובתם של ישראל ולצד הקדושה. וזהו ענין גדולתו של הנס, שטבע העולם אינו נדחה אלא מתהפך בעצמו להיות לתועלת הקדושה, וכענין "אתהפכא חשוכא לנהורא".

זוהי מעלתו המיוחדת של הנס ד"למכה מצרים בכוריהם", שבכורי מצרים עצמם, על פי שכלם ורגשותיהם בטבעם, נהפכו להיות לטובת ישראל, ונצלו תוקפם וכוחותיהם להילחם באבותיהם ולהוציא את ישראל ממצרים.

וה"נס גדול" דשבת הגדול הי' התחלה ושורש ל"אתהפכא חשוכא לנהורא" שיהי' בעת הגאולה העתידה, שאז תתהפך כללות חושך העולם לאור, "לילה כיום יאיר" (תהלים קלט, יב).

לרתום את "מצרים" שבאדם לעבודת השי"ת

והנה, יש לו לאדם להתבונן במהותו של הנס כפי שנתבאר למעלה, וללמוד מכך אשר גם בעבודתו יש לו להפוך את "בכורי מצרים" שלו, לטובת ולתועלת עבודת הבורא ית"ש:

"מצרים" של האדם, הם כל ענייני צרכי גופו כאכילה ושתי' וכדומה, וגם עסק הפרנסה אשר לו. שכל אלו הם עניינים המותרים ונדרשים על פי התורה, אך מכל מקום הם עניינים של "מצרים", שהם "מצירים לישראל".

דאף אמנם שעניינים אלו נדרשים על פי תורה, מכל מקום הרי מקומו האמתי של יהודי הוא בבית הכנסת ובבית המדרש, וכאשר יוצא להתעסק בפרנסתו נקרא "זבולון בצאתך" (ברכה לג, יח), שיוצא ממקומו האמיתי. ועל כן אף ש"יוצא" בהיתר, הנה אין הדבר מסב לו קורת רוח ותענוג, אלא ענין של "מצרים", שעיסוק זה מיצר ומפריע לו.

וזהו מה שיש לו לאדם ללמוד הוראה בעבודתו מהנס ד"למכה מצרים בכוריהם", שכאשר עוסק בענייני "מצרים", דהיינו צרכי גופו ופרנסתו, צריך הוא לרתום ולנצל את

קיום המצוה עצמו הוא שכר היותר נעלה, וכנודע¹ בפירוש מאמר רז"ל² שכר מצוה מצוה³.

(אגרות קודש ח"ב ע' סו-ז)

חיבור ההופך את ה"אפס" ל"יש האמיתי" כביכול

ובמה שכותב אשר כשתופסים כל אפסותו של אדם הבל רעיוניו, קשה להמלט מדכאון. –

ידוע הפירוש הפנימי של המשנה שכר מצוה מצוה, כמבואר בתורת החסידות שמצוה ענינה גם צוותא וחיבור עם מצוה המצוה, אשר חיבורו עם מלך מלכי המלכים הקדוש ברוך הוא מהפך את האפס הנ"ל ליש האמיתי כביכול, ובכל רגע יכולים להתקשר ולהתחבר כיון שהאפשריות לעבוד את השם היא בכל הענינים עד שאמרו רז"ל כל הנשמה תהלל י-ה אשר על כל נשימה ונשימה יש להלל לה' יתברך זאת אומרת שביכולת האדם לעשות אפילו נשימה שלו, אף שלכאורה הכרחית היא, עבודה לו יתברך, ועיין גם כן תניא פרק ל"א – דף מ' ע"ב – תיקר נפשו בעיניו כו' שלא לערכב ולבלבל שמחת הנפש וכו'.

(אגרות קודש חמ"ו ע' עז)



עניני "מצרים", שלא רק שלא יפריעו לעניני קדושה, אלא הם עצמם יהיו בכוונה ותכלית לסייעו בעבודת ה'.

ואם מצליח הוא בעסקו, שזהו ענין "בכורי מצרים", התוקף והחוזק בעניני מצרים גופא, הרי לא זו בלבד שאין זה מפריעו בעבודתו, אלא שמנצל זאת להוסיף עוד ועוד בעניני קדושה ועבודת ה'.

וכאשר האדם חדור בהכרה זו, שכל עניני צרכי גופו ופרנסתו הם רק לתועלת עבודת ה', מתבטא הדבר בהנהגתו, שכל עניני העסק נעשים ב"יגיע כפיך" (תהלים קכח, ב), בכוחות הנחותים והחיצוניים בלבד, ואילו ראשו ודעתו נתונים תמיד לעניני עבודת ה', והוא מנצל כל רגע פנוי ללימוד התורה ועניני קדושה.



(1) ראה תניא פרק לז, לט. לקוטי תורה ויקרא מה, ג. מז, ב.

(2) אבות פ"ד מ"ב.

(3) בארוכה על-דבר זה ראה במכתב כ"ק מו"ח אדמו"ר שליט"א הנדפס ב"התמים" ח"א ע' כה. הערת כ"ק אדמו"ר זי"ע.

תורת היים

מכתבי עצות והדרכות בעבודת השי"ת
בחיי היום יום

קיום המצוות - חיבור עם הבורא

עבור אדם הקרוץ מחומר, מילוי רצון מלך מלכי המלכים - השכר הנעלה ביותר, שכר מצוה - מצוה; החיבור עם הבורא מהפך את ה"אפס" ל"יש האמיתי" כביכול

צו את אהרן ואת בניו לאמר

המצות הן... לשון צוותא לשון חיבור (צו ו, ב. לקוטי תורה ויקרא מה, ג)

חיבור האדם עם בוראו - התענוג והשכר הנעלים ביותר

...והנה נתינת שכר היינו שנותנים להמקבל דבר שטוב לו, ממנו או על ידו. ממילא מובן שגודל ואמיתיות השכר נמדד על ידי הטוב הבא ממנו.

דוגמא לדבר: פועל המקבל בשכרו לחם לאכול ובגד ללבוש. תלמיד המשמש את רבו והרב בשכרו ילמדנו חכמה. תלמיד המשמש את רבו והרב יורנו תכלית בריאתו ואת הדרך בה ילך בכדי שיגיע לתכליתו.

ובאשר רכוש רוחני נעלה יותר מרכוש גשמי, ואושר נצחי נעלה משניהם, הרי מובן מזו שלימוד החכמה הוא שכר גדול יותר מלחם לאכול. וגדולה עוד ממנו - הוראת ארחות חיים בחיים נצחיים.

והנה כמה מדריגות בטוב, הן המושגים לנו כנ"ל, הן שאינם מושגים לנו. הצד השווה שבהם שהגוף או הנפש מתענגת מהם או על ידם. וכיון שהגוף והנפש נבראים ובעלי גבול הם, הרי גם התענוג גבולי הוא, ואם כן גם השכר מוגבל הוא.

למעלה מכולם כשהאדם מקיים מצות בוראו והולך ומזדכך הולך ומשתלם, אשר אז הרי קיום מצוה זו מחבר אותו עם מצווה המצוה, בוראו הכלתי בעל תכלית וכלתי בעל גבול. וחיבור וצוותא של האדם הנברא עם בוראו, הרי אין לך טוב למעלה ממנו. נמצא

פנינים

דרוש ואגדה

שריפת החלב - עיקר שעתה ב"תורה אור"

והקמיר הכהן את החלב המזבחה
(ו, לא)

איאת בגמ' "בא וראה כמה חביבה מצוה בשעתה, שהרי הקטר חלבים ואברים כשרים כל הלילה ולא הי' ממתין להן עד שתחשך" (מנחות עב, א).

ויש לבאר זה בעבודת האדם לקונו:

'חלב' מורה על תענוג האדם (ראה גיטין נו, ב), ומורה הכתוב שאת החלב והתענוג של האדם עליו להקטיר ולהקריב לה', וכח התענוג שלו צריך להיות לה' לבדו.

והנה, 'יום' מורה על זמן בו האדם מואר ב"נר מצוה ותורה אור", אך 'לילה', בו שורר חושך, מורה על מצב בו האדם אינו מואר ב"אור תורה" אלא עוסק בדברי הרשות.

ובאו חז"ל ולימדונו שעיקר "שעתה" של "הקטר חלבים" הוא ביום - "עד שתחשך". כי, זה שהאדם צריך להקטיר "חלב" ותענוגו בעת עיסוקו בדברי הרשות, הרי זה דבר הפשוט, וברור שכל עיסוק האדם בהם צריך להיות רק לשם שמים. אך כאשר הוא עוסק ב"תורה אור", ומחדש בתורה ומתענג בזה תענוג גדול, עלול האדם לחשוב, שהעיקר הוא שעוסק בתורה, ואם יש לו בזה תענוג אישי אין בכך כלום.

ולכן עיקר "שעתה" הקטר חלבים הוא ביום, ללמדנו, שגם העיסוק והחידוש בתורה צריך להיות לא לשם תענוג האישי וכדי להראות כח שכלו, אלא יש להקטיר ולשרוף את החלב, וללמוד תורה לשם ה' בלבד.

(ע"פ לקוטי שיחות ח"ג עמ' 948 ואילך)

מאיפה מדליקים את אש התורה?

אש תמיד תוקד על המזבח

אש תמיד - אש שנאמר בה תמיד הוא שמדליקין בה את הנרות שנאמר בה להעלות נר תמיד, אף היא מעל המזבח החיצון תוקד (ו, ז. רש"י)

יש לבאר ענין זה בעבודת האדם את קונו:

נרות המנורה רומזים על ענין התורה, כמו שנאמר "כי נר מצוה ותורה אור". וכמו שבמנורה העלו "נר תמיד", כן גם חיוב לימוד התורה הוא תמידי. והאדם הלומד תורה באופן של "תורתו אומנתו" - מקושר הוא עם הקב"ה באופן תמידי.

המזבח החיצון, שבו הקריבו קרבנות כל בני ישראל, מרמז על עבודת האדם גם עם אלו שנמצאים מחוץ לתחום הקדושה, שעל האדם לעסוק איתם ולקרבתם לתורה ועבודת ה'.

עלול האדם שהוא בכחינת "נר תמיד" ו"תורתו אומנתו" לחשוב, הרי הנר שלי כבר דלוק ועומד באופן תמידי, ואם כן, מה לי לעסוק עם אלו שנמצאים בחוץ, איזו שייכות יש לי לעבודה זו?

על זה באה ההוראה בפרשה זו - "אש... שמדליקין בה את הנרות... אף היא מעל מזבח החיצון תוקד":

אם רוצה אדם הלומד תורה שיאירו אצלו אש ואור התורה, הרי זה רק אם יהי' נוגע לו מקודם שגם אצל מי שנמצא ב"חוץ" תבער ותקוד אור נשמתו, ה"נר ה' נשמת אדם", ודווקא ה"נר" ו"אש" של ה"מזבח החיצון" הם שמדליקים את המנורה ומבעירים אצל הלומד את אש התורה. ואם רוצה הוא שלימודו בתורה יהי' תמידי ונצחי - הרי זה דווקא עי"ז שאינו מסתפק בלימודו בעצמו, אלא עוסק גם בקירוב אלו שנמצאים בחוץ, ואזי גם לימודו שלו יהי' תמידי - "נר תמיד".

(ע"פ לקוטי שיחות ח"ז עמ' 55 ואילך)

הידושי סוגיות

עיון ופולפול בסוגיות הפרשה

בפלוגתא דזבחים אי משה כהן הי'

יפלפל בדברי רש"י בזבחים אמאי הכריח דרב דאמר שכהן הי' ס"ל רק כהי"א
בברייתא ולא כחכמים דבז' ימי מילואים נתכהן, וידון באריכות בשיטת רש"י
בזה

אלא בימי המלואים (ונימא דזוהי כוונתו
שמשה רבינו כהן הי'). והא דאמרינן התם
בגמ' "כתנאי", דמשמע דרב לאו אליבא
דכולי תנאי, י"ל דהכוונה היא רק דלא קאי
אליבא דהתנא שברישא דברייתא דלא הי'
כהן כלל.

ונ"ל דלרש"י שי' רבנן שבימי
המילואים שימש בעבודות כהונה אין
ממנה יסוד דדין כהונה ממש הי' בו
(כדנקט רב), שהרי שפיר י"ל דדין זר
הי' בו ורק שימש בהוראת שעה, ולישנא
ד"נתכהן" שם המושאל הוא. והכי מוכח
מלישנא דרש"י בסוגיין בדעת חכמים
"ולא פסקו לו כהונה מעולם".

ומצינו לדייק דהכי ס"ל לרש"י גם
ממש"כ בפרשתנו עה"פ "ויקטר המזבחה"
- "משה שמש כל שבעת ימי המלואים
בחלוק לבן", ולא נתפרש מה נתכוין
ליישוב בזה בפשט הכתובים (כדרכו תמיד

בזבחים קא: ואילך שקיל וטרי הש"ס
גבי הא דאכל משה מאיל המילואים
כמסופר בפרשתנו (ח, כט), דרב ס"ל "משה
רבינו כהן גדול וחולק בקדשי שמים",
וראיתו מן הכתוב "מאיל המילואים
למשה הי' למנה", ו"מנה" לשון חלוקה
בכהנים הוא (רש"י), ומסיק "כתנאי",
ומביא ברייתא דלמ"ד קמייתא נלקחה
ממנו כהונה כשחרה בו אף ה' בפרשת
שמות, "וחכמים אומרים לא נתכהן משה
אלא שבעת ימי המלואים בלבד, ויש
אומרים לא פסקה כהונה אלא מזרעו של
משה כו". ופרש"י דלשיטת הי"א "לא
פסקה כהונה אלא מזרעו אבל הוא כל
ימיו כהן הי', ורב דאמר כיש אומרים".

וצ"ב, כיון דרב לא קאי אלא במה שחלק
בקדשים בימי המלואים, למה לן להכריח
דס"ל כ"א דכל ימיו הי' כהן ולא מצי
לאוקמי נמי דס"ל כחכמים דלא נתכהן

(וכמ"ש בתוס' הנ"ל דלהך מ"ד הי' משה
בבגדי כהונה כל השנים), אבל לחכמים
דאינו אלא מכלל קדושתו הכללית, שהיא
בבחי' "בכל עת" ואינה צריכה לבגדי
כהונה, הרי גם אם הי' נכנס לצורך עבודה
לא הי' צריך ללבוש בגדי כהונה, וק"ל.
ומעתה י"ל דרש"י עה"ת קאי בשי' רבנן,
וגם בז' ימי המלואים ששימש משה הי'
זה פרט בכללות כהונתו כמקבל דבר ה'
מאת הקב"ה (ורק שבפועל ההסתעפות
מכהונתו בימים אלו הי' בה דבר מיוחד
בנוגע למעשה והנהגה, ששימש במעשים
של כהונה מסוג כהונה השייך לעבודת
הקרבנות, ופי' "נתכהן" הוא במשמעות
דשם המושאל ולענין פעולות של כהונה,
אבל לא בשם התואר ד"כהן" שחל עליו
בימים אלו יתר על שאר הימים; כי עדיין
הי' זה כחלק ופרט מתוארו הכללי כ"כהן"
לכל השנים), ולכן כ' ששימש "בחלוק
לבן", להדגיש דלא כהונה רגילה - כגדר
בפ"ע - היתה כאן כ"א פרט מהיותו מקבל
דבר ה'.

ובזה נחלקו בסוגיא דזבחים, דודאי לכו"ע
הי' משה במדרגת קדושת כה"ג בכל
משך ימות המדבר, אלא דנחלקו אם הי'
זה גם כענין וגדר של כהונה בפ"ע או רק
קדושה הנכללת בעצם זה שענינו להביא
דבר ה' לישראל, דדעת חכ' שלא נתכהן
כל השנים היינו שכהונת כל השנים לא
היתה כענין בפ"ע, ולפ"ז מה ששימש בימי
המילואים בכהונה דעבודת מקדש ודאי
הי' זה רק בגדר שימוש כהונה בפועל ולא
בשם התואר דכהונה, והוא מכלל קדושתו
הרגילה דמוכן תמיד לשמוע דבר ה', אבל
לדעת הי"א דהי' כהן כל ימיו צ"ל דהי' זה
גדר כהונה בפ"ע וא"כ גם שימושו בימי
המילואים ודאי הי' בשם התואר דכהן,
ולהכי פרש"י דרב שנקט "משה רבינו
כה"ג וחולק בקדשי שמים הי'" על כרחך
ס"ל כמותם.

וא"כ לדעת הי"א דכהונה בפ"ע היתה
בו, אם רצה משה ליכנס לשרת ולעבוד
עבודת (כה"ג) הי' עליו ללבוש בגדי כהונה



שבא בעיקר לסלק המעקשים בפשט), ולפום ריהטא רצה להבהיר פשר עשיית משה כל עבודות הללו, ומבאר דהיינו לפי ששימש אז ככהונה, וכונתו לש"ס דזבחים; אבל לפ"ז צ"ע למה לא נקט בל' ששימש אז ככהונה, כהל' בזבחים (וכ"ה בתו"כ פרשתנו דבימי המילואים שימש ככהונה גדולה), והא דבחלוק לבן שמש נמצא בע"ז לד. ותענית יא: "במה שמש משה כל שבעת ימי המילואים, בחלוק לבן", ואי"מ מה נצרך כאן להיכנס לפרט זה – באיזה בגד שימש. וי"ל דאדרבה, בדוקא נמנע מלנקוט בל' "כהונה" כי ס"ל בדעת חכמים דשימושו לא ה"י בדין כהונה ממש (ואת זאת הבהיר בחידוד לשונו, דל' חכמים שבש"ס דזבחים ש"נתכהן" הוא בשם המושאל בלבד כנ"ל. וזהו דטרח להביא הא דשימש בחלוק לבן ולא בבגדי כהונה גדולה הרגילים, דמזה הביא רא"י דאין לנקוט בפשט הכתובים שגדר כהונה גדולה ה"י כאן, כלי התו"כ. ואלביא דהתו"כ נצטרך לדבר חידוש, דאף שכה"ג ה"י נצטוו ללבוש בגד מיוחד ולא בגדי כה"ג).

ועיי' גם ברש"י ע"ז שם על "במה שימש", שביאר דהשאלה היא כיון שלא שימש בבגדי כהונה, והדגיש בלשונו לא רק שבפועל לא שימש בבגדים אלא גם ש"ע"פ הדיבור שמש ולא הוזכרו בגדים". היינו דמש"כ ש"על פי הדבור שמש" הוא לא כטעם לסבור דשרי ל' לשמש בלא בגדים (עיי' בפ"י הראב"ד שם דפ"י כן השאלה "במה שימש", דהספק הוא אי הותר לשמש בלי בגדים, ולדבריו משמע דהתי' הוא שאכן לא הותר לשמש

איברא דכהנ"ל בשיטת רש"י דוחק, כי מציינו להדיא דלא נקט כן, דבפ' תצוה גבי תנופה דאיל המלואים פ"י "שניהם עסוקים בתנופה הבעלים והכהן כו' ובוזה היו אהרן ובניו בעלים ומשה כהן", ועוד דבפ' פקודי (מ. לא) כ' "יום ח' למלואים הושוו כו"ה כהונה ותרגומו ויקדשון מני' בו ביום קדש משה עמהם", ומשמע שכהונת משה ה"י שווה לכהונת אהרן. ומעתה הדרא קושיין לדוכתא אמאי הוכרח למימר בסוגיין דרב ס"ל כ"י"א ולא מצי לומר דכחכמים אזיל.

והנה גבי הא דהזכיר בפירושו בפשט הכתובים דוקא שימש "בחלוק לבן" ולא נקט שימש "בכהונה גדולה" כבתו"כ, י"ל דבאמת אדרבה, בפירושו למקרא ס"ל כמ"ד דכל ל"ט שנה ה"י משה כהן גדול (וראה פסיקתא דר"כ פ' פרה, תוס' ע"ז שם), וא"כ לא שייך למנקט בלשון המורה דרק בו' ימי מילואים כהן ה"י, ודו"ק; אלא שמ"מ בשבעת ימי המילואים שימש בחלוק לבן, ולא כאהרן ובניו ששימשו בבגדי כהונה. אלא שיל"ע בזה, דהא בגדי כהונה אינם דין נוסף ככהן, אלא הוה מגדר הכהונה עצמה שעל ידם נכנס ככהונה, ראה רש"י תצוה כח, ג. ועיי' סנה' פג: וברש"י,

רמב"ם הל' כלי המקדש פ"י ה"ד.

ובאמת גבי ז' ימי מלואים שלא ה"י משכן בשלימות (דעיקר הקמתו ועבודתו התחילו ביום הח', ר"ח ניסן) י"ל בדוחק דאז גם חלוק לבן אפשר שהוא בגד מתאים להמשכן דאז (ועיי' בתוס' ע"ז שם סברא דמשכן בימי המילואים הו"י בגדר במה שאין בה בגדי כהונה. אבל ע"י בתוס' רב אלחנן ורשב"א ותוס' שאנן שם, שטמ"ק בכורות ד: , ועוד יצויין שבתוס' שם ובחגיגה ו: נקיט דבגדי כהונה טרם נתקדשו אז, אבל צ"ע אי נקיט הכי רש"י בפשט הכתובים שהרי לא הזכיר כזאת). ועדיין תקשי לרש"י איך יתכן לומר שכל הל"ט שנה ה"י משה כהן גדול בלי בגדי כהונה. אכן בתוס' ע"ז שם כתבו דלמ"ד דשימש בכהונה כל ימי המדבר "משמע בח' בגדים ככ"ג"].

וי"ל בהקדים דברי התו"כ בפ' אחרי עה"פ "דבר אל אהרן אחיך ואל יבוא בכל עת אל הקודש" – "אחיך באל יבוא ואין משה בכל יבוא", ופ"י הראב"ד "ואין משה בכל יבא בכל עת שהרי משה תמיד ה"י נכנס לפני ולפנים לשמוע הדיבור מבין שני הכרובים", וכן לא מציינו שיצטרך משה ללבוש בגדי כהונה בכדי ליכנס לפני ולפנים "לשמוע הדיבור".

והענין, דהנה בגדר המשכן ושימושו ב' ענינים: (א) כגדר מצות המקדש, שגדרו כמ"ש הרמב"ם ריש הל' ביהב"ח "בית לה' מוכן להיות מקריבים בו הקרבנות", היינו מקום עבודת הכהנים, (ב) מקום המיועד לדיבור ה' למשה, "ונועדתי לך שם גו'" (תרומה כה, כב), ועש"ז נקרא

"אוהל מועד" (וראה בכ"ז רמב"ן ר"פ תרומה). וי"ל דכהונת משה הוא בענין הב' – והיינו כניסתו למשכן לשמיעת הדיבור, והיא עיקר כהונתו כי ענינו ותפקידו ה"י מסירת דבר ה' לישראל, ולכן עיקר גדר המשכן עברו הוא ענין הב'. והטעם של"כהונה" זו אינו צריך ללבוש בגדי כהונה, כי דוקא גדר הא' דעבודת קרבנות נתחדש רק בהקמת המשכן, שנצטוו ועשו לי מקדש (ועד אז היו מקריבים בבמה בכל מקום), משא"כ ענין "ונועדתי" הלא ה"י גם קודם לזה במקום מיוחד – באהל משה שנתייחד לזה (עיי' תשא לג, ז ואילך וברש"י). וא"כ כשם שבתחילה באהלו לא הוצרך לבגדים מיוחדים כן נשאר דינו בכניסתו לאוהל מועד לצורך זה. ויסוד הדבר – כי ענינו של משה הוא שצ"ל מוכן תדיר בכל עת לשמוע הדיבור (כנ"ל מתו"כ אחרי. וברש"י בהעלותך ט, ז) הובא (מספרי) שכל זמן שה"י רוצה ה"י מדבר עם השכינה. ועיי' להלן שם יב, ד).

מיהו, מזה שבימי המילואים משה חניך המשכן לעבודת הקרבנות, וחניך הכהנים לעבודתם זו, משמע שגם ענין הא' שבמשכן שייך כלפיו (וראה בזבחים בסוגיין שלהיות משה "טרוד בשכינה" לא ה"י טרוד בשירות דכהונה). ובהכי יש מקום לחקירה אי הך שימוש דמשה ה"י ענין נפרד בפ"ע לגמרי או דמ"מ ה"י חלק מכהונתו מצד ענין "ונועדתי" (וי"ל דתליא מילתא אי גדר "ונועדתי" נעשה ממש חלק מגוף המשכן ומחובר לשאר עניניו או שכיון שבשאר הדורות והזמנים אין נבואת השכינה קשורה למקדש כו' מוכח דלא הו"י ענין אחד עם שאר עניני המשכן, וק"ל).